نشریه مهندسی مکانیک امیر کبیر

نشریه مهندسی مکانیک، دوره ۵۳، شماره ویژه ۱، سال ۱۴۰۰، صفحات ۵۷۳ تا ۵۸۸ DOI: 10.22060/mej.2019.16699.6425

شبیهسازی راکتور فتوکاتالیستی به روش حجم محدود و جهتهای مجزا و مطالعات پارامتریک

ماجده نوریزاده'،محمد رحمانی'*، علییار جوادی^۲

^۱دانشکده مهندسی شیمی، دانشگاه صنعتی امیرکبیر، تهران، ایران ۲ دانشکده مهندسی شیمی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

خلاصه: استفاده از روشهای اکسیداسیون پیشرفته برای تصفیه آب به تازگی بسیار مورد توجه بوده است. تصفیه فتوکاتالیستی آب با استفاده از نانوکاتالیست تیتانیوم دیاکسید و نور فرابنفش منجر به تجزیه آلودگیهای آب میشود. با وجود پژوهشهای تجربی بسیار زیاد، طراحی و مدلسازی راکتورهای فتوکاتالیستی همچنان یک چالش است. یکی از راهحلهای موثر برای دستیابی به این مهم استفاده از دینامیک سیالات محاسباتی است. از عوامل موثر بر بازده راکتور فتوکاتالیستی، نحوه عملکرد کاتالیست است که توسط نور فرابنفش فعال میشود. در صورت عدم پخش مناسب نور فرابنفش درون راکتور، بخشی از راکتور به دلیل فعال نشدن کاتالیست کارایی نداشته و بازده کاهش مییابد. در این کار راکتور شبیهسازی شده با دادههای آزمایشگاهی اعتبارسنجی و سپس اثر غلظت کاتالیست، توان لامپ و انعکاس دیواره بررسی گردید. طبق نتایج با افزایش انعکاس دیواره به میزان ۸۹ درصد در غلظت ۲/۰ گرم بر در حالت دیواره با انعکاس ۸۸ درصد در مقایسه با دیواره با انعکاس صفر، به میزان ۲/۱ درصد، افزایش مییابد که در حالت دیواره با انعکاس ۸۸ درصد در مقایسه با دیواره با انعکاس صفر، به میزان ۲/۱ درصد، افزایش مییابد که در مالیست، نرخ واکنش به میزان ۵۰ درصد افزایش مییابد. با افزایش توان لامپ به دو برابر، میزان نرخ واکنش

تاریخچه داوری: دریافت: ۲۴–۰۴–۱۳۹۸ بازنگری: ۲۱–۸۰–۱۳۹۸ پذیرش: ۱۸–۹۰–۱۳۹۸ ارائه آنلاین: ۰۶–۱۰۰–۱۳۹۸

کلمات کلیدی: راکتور فتوکاتالیستی تصفیه آب، شبیهسازی دینامیک سیالات محاسباتی کاتالیست

۱– مقدمه

یکی از مسائل مهمی که سلامت محیطهای اکولوژیکی آبی را تهدید کرده و سلامت انسان را به خطر میاندازد، ترکیبات مقاوم و سمی هستند که توسط فاضلابهای صنعتی وارد محیط زیست میگردند. با توجه به آن که منابع آبی قابل استفاده در جهان بسیار محدود میباشند، در بسیاری از مناطق مخصوصا در مناطق خشک بازیابی پسابها به عنوان یکی از منابع مهم آب برای استفادههایی مانند کشاورزی به صورت روزافزونی مورد توجه سازمانهای تامین آب قرار گرفته است. بخش قابل توجهی از پساب مربوط به صنایع گوناگون مانند صنعت نساجی، رنگسازی، رنگرزی و صنایع تولید کننده چرم، * نویسنده عهدهدار مکاتبات: m.rahmani@aut.ac.ir

پارچه، کاغذ و پلاستیک حاوی انواع متنوعی از رنگزاها هستند [۱]. رنگزاها از جمله خطرناکترین گروههای ترکیبات شیمایی یافت شده در پسابهای صنعتی بوده که بنا به دلایلی از قبیل کاهش قابلیت نفوذ نور و به دنبال آن ایجاد اختلال در انجام فرآیند فتوسنتز در منابع آبی از اهمیت قابل ملاحظهای برخوردار است. همچنین رنگزاها به دلیل ساختار پیچیده، اغلب پایدار و مقاوم به تجزیه بیولوژیک بوده که غالبا سمی، سرطانزا و جهشزا هستند. رنگزاها از مهمترین مواد آلودهکننده فاضلاب صنایع نساجی است، زیرا بخش قابل توجهی از رنگزای تولیدی در این صنایع مصرف و از طریق فاضلاب وارد محیط زیست میشود که تهدید جدی برای محیط زیست و سلامتی انسان

امروزه فرآیندهای مشتق شده از فرآیندهای اکسیداسیون پیشرفته^۱ به دلیل عدم محدودیت فرآیندهای بیولوژیکی به نحو مناسبی توانایی حذف آلاینده از پساب را دارند. فرآیند فتوکاتالیستی با نانوذرات دیاکسید تیتانیم یکی از فرآیندهای اکسیداسیون پیشرفته است که توانایی آن برای حذف انواع ترکیبات سمی و سخت تجزیهپذیر اثبات شدهاست [۲ و ۳]. این ذرات برخلاف فلزات که حالت الکترونی پیوسته دارند، دارای یک ناحیه خالی از انرژی هستند [۴]. در سالهای اخیر انواع بهبود یافته دیاکسید تیتانیوم مانند نانوکامپوزیتهای اکسید تیتانیوم-نانوتیوب کربن توسعه داده شده

در طول سالیان اخیر پژوهشهای زیادی در این زمینه انجام شده است که میتوان به کارهای آزمایشگاهی و شبیهسازی راکتور اشاره کرد. با پیشرفتهای حاصل در زمینه تصفیه فتوکاتالیستی، طراحی دقیق راکتور فتوکاتالیستی از اهمیت ویژهای برخوردار شده است. شبیهسازی در بسیاری زمینهها از جمله مدلسازی راکتورهای صنعتی و آزمایشگاهی، برای درک بهتر پیرامون نحوه عملکرد آنها، به کار می رود [۶]. شناخت هیدرودینامیک راکتور فتو کاتالیستی جهت انجام محاسبات مربوط به تشعشع درون راكتور ضرورى است. دليل این امر، شناخت رفتار هیدرودینامیکی حاکم بر بستر مورد نظر برای محاسبه توزيع كاتاليست درون راكتورهاي دوغابي و شناسايي نواحي گردابی و یا ساکن بستر است. در راکتورهای فتورکاتالیستی همگن، معادلات كلاسيك نوير-استوكس براى محاسبات هيدروديناميكي به کار می رود اما برای جریان های چندفازی دو رویکرد اولر اولر و اولر- لاگرانژ برای شبیهسازی هیدرودینامیکی وجود دارد. بویجو و همکاران [۷] در شبیهسازی سهبعدی راکتور حلقوی فتوکاتالیستی از روش اويلر-اويلر براى حل معادلات جريان استفاده كردند. نتايج کار آنان نشان داد کانتور ذرات فتوکاتالیست و جریان آب بسیار شبیه به هم میباشد. گرچه کار آنان با فرض جریان آشفته بود، اما بسیاری از پژوهشگران در حل با جریان آرام نیز از این فرض استفاده کرده و نتایج قابل قبولی بهدست آوردهاند [۸ و ۹]. از آنجایی که فتوكاتاليستها نيازمند نور فرابنفش براى فعال شدن هستند، نحوه پخش نور یک پارامتر مهم برای طراحی یک راکتور فتوکاتالیستی است. در صورت عدم یخش مناسب نور فرابنفش درون راکتور بخشی

از راکتور به دلیل فعال نشدن کاتالیست کارایی نخواهد داشت و بازده کاهش مییابد. بنابراین روشهای مختلفی برای حل معادله انتقال تابش^۲ و نحوه پخش نور درون راکتورهای فتوکاتالیستی ارائه شده است [۹–۱۲]. اسداللهفردی و همکاران [۱۰] برای حل معادله معادله انتقال تابش دو روش مونت کارلو^۳ و جهتهای مجزا^۴ را با یکدیگر مقایسه کردند. نتایج کار آنان نشان داد هر دو روش نتایج قابل قبولی بهدست میدهند اما روش جهتهای مجزا دارای خطای کمتر و نتایج دقیقتری است. بسیاری از محققین از روش جهتهای مجزا برای حل معادله انتقال تابش استفاده کردهاند [۷، ۱۳، ۱۴]. در این روش میدان تشعشع به جهتهای مجزا تقسیم بندی شده و معادله انتقال تابش برای هر یک از این جهتها نوشته و حل میشود. چن و همکاران [۱۵] با استفاده از نرمافزار فلوئنت یک راکتور بسته گندزدا را با مدل هیدرودینامیکی رینولدز-کا-اپسیلون^۵ و مدل تابش پی وان² شبیه سازی کردند. نتایج آنها نشان داد اثر انعکاس دیواره در نرخ

در فرآیند تجزیه فتوکاتالیستی، نحوه اثر گذاری پارامترهای مختلف بر فرايند فتوكاتاليستي، با انجام واكنشهاي متعدد راكتوري بهدست میآید که مستلزم زمان و هزینه بالا است، استفاده از روشهای دینامیک سیالات محاسباتی (سیافدی)^۷ روشی نوین، کمهزینه و سريع است. در اين روش پس از اعتبارسنجي مدل با دادههاي آزمایشگاهی میتوان شبیهسازیهای مختلفی را طرح و اجرا کرد. نحوه پخش نور در یک راکتور فتوکاتالیستی از مهمترین پارامترها برای طراحی است و به عوامل مختلفی از قبیل هندسه راکتور، جنس و ضریب انعکاس دیوارههای راکتور و غلظت کاتالیست بستگی دارد. اگرچه کارهای بسیار زیادی جهت بررسی نحوه تابش و مقدار بهینه پارامترهای موثر بر آن انجام گرفته است اما گزارش جامعی درخصوص چگونگی اثر انعکاس دیواره، توان لامپ و غلظتهای مختلف کاتالیست بر نحوه پخش نور درون راکتور فتوکاتالیستی دوغابی با استفاده از سیافدی انجام نشده است. هدف از این کار بررسی پدیدههای انتقال همراه با واکنش شیمیایی و تشعشع و تاثیر پارامترهای مختلف روی سيستم فتوكاتاليستى بهوسيله روش ديناميك سيالات محاسباتى

² Radiative Transfer Equation

³ Monte Carlo

⁴ Discrete Ordinate5 Reynolds κ-€

⁶ P1

⁷ Computational Fluid Dynamics (CFD)

¹ Advanced Oxidation Processes

است. برای شبیه سازی راکتور از نرمافزار تجاری انسیس فلوینت ۱۷/۲ بهره برده شده است. فلوئنت از پرکاربردترین نرمافزارهای تجاری مورد استفاده در حوزه سیاف دی است. در این نرمافزار معادلات دیفرانسیل پارهای بقای جرم، انرژی و مومنتوم با استفاده از روش گسسته سازی حجم محدود و نیز معادله انتقال تابش با روش جهتهای مجزا به معادلات جبری تبدیل میشوند. در روش حجم محدود، معادلات عمومی بقا در شکل انتگرالی استفاده می گردند، محدوده حل به تعداد معینی حجم کنترل تقسیم شده و معادلات در آن محدوده حل می گردند. کمیتها در مرکز گرهها محاسبه شده و جهت به دست آوردن مقادیر روی سطوح باید درون یابی انجام گیرد [۱۶].

۲- مدلسازی نظری

با توجه به مطالعات و نتایج آزمایشگاهی پوما و همکاران [۱۷]، راکتور فتوکاتالیستی درنظر گرفته شده برای شبیهسازی در پژوهش حاضر، با راكتور فتوكاتاليستي آزمايشگاهي ايشان مطابق دارد. راكتور درنظر گرفته شده برای شبیهسازی استوانهای با قطر خارجی ۰/۰۳۸ متر، قطر داخلی ۲/۰۲۶ متر و ارتفاع ۲۵۵/۰ متر می باشد. شبیه سازی در سه بعد انجام شده است. در این کار از حلگر مبتنی بر فشار و الگوریتم سیمپل' استفاده شده است. همگرایی حل عددی از طریق دستیابی به مقدار باقیماندههای ۶۰۰۶ برای متغیرهای معادله پیوستگی، مومنتوم و تابش و مقدار ۲۰۰۴ برای غلظت حاصل شده است (نمودار همگرایی در پیوست الف آورده شده است). شبیهسازی متشکل از سه بخش است. میدان سرعت با استفاده از معادلات پیوستگی و مومنتوم بهدست میآید، همچنین از حل معادله تابش، شدت تابش و مقدار انرژی جذب شده در هر نقطه از راکتور بهدست مى آيد. معادلات مومنتوم و تابش در اين مطالعه مستقل از هم هستند چرا که تابش اثری بر هیدرودینامیک جریان ندارد [۱۸] اما هر دو پدیده بهطور مستقیم بر نرخ واکنش اثرگذار میباشند. نرخ واکنش تابعی از مقدار انرژی جذب شده^۲ است که نیازمند حل معادلات تابش و نوير استوكس ميباشد.

۱-۲- مدلسازی هیدرودینامیک راکتور و انتقال جرم بویجو و همکاران [۷] در شبیهسازی سهبعدی راکتور حلقوی

فتوکاتالیستی از روش اویلر-اویلر در حالت چندفازی (ذرات کاتالیست-جامد) و معادلات نویر استوکس در حالت همگن برای حل معادلات جریان استفاده کردند. نتایج کار آنان نشان داد پراکندگی ذرات کاتالیست در راکتور یکنواخت است و میتوان سیستم را همگن درنظر گرفت. بسیاری از محققین در حل با جریان آرام از این فرض استفاده کرده و نتایج قابل قبولی بهدست آوردهاند [۹، ۱۴، ۱۹]. در راکتورهای فتوکاتالیستی همگن، معادلات کلاسیک نویر-استوکس برای محاسبات هیدرودینامیکی بهکار برده میشوند.

شبیهسازی انجام شده در این کار، سهبعدی با جریان آرام و پایا است. برای بررسی رفتار جریان، معادلات پیوستگی و مومنتوم به کار برده شده به قرار زیر است [۲۰]:

$$\nabla \left(\rho \overline{\nu} \right) = 0 \tag{1}$$

$$\nabla \cdot \left(\rho \overline{\nu \nu}\right) = -\nabla P + \nabla \cdot \overline{\tau} + \rho g \tag{(7)}$$

فرض شده است که سیال، نیوتونی، غیرقابل تراکم و با دمای ثابت است که دارای خواص فیزیکی ثابت است.

برای هر جزء شیمیایی i درون دامنه محاسباتی، معادله موازنه جرم بهصورت زیر است:

$$\frac{\partial}{\partial t} \left(\rho Y_i \right) + \nabla \left(\rho \overline{\nu} Y_i \right) = \nabla J_i + R_i \tag{(7)}$$

که در آن J_i جزء جرمی i در مخلوط، J_i شار نفوذی و R_i نرخ تولید (یا مصرف) آن توسط واکنش است که در ادامه شرح داده شدهاست. بردار سرعت، \overline{V} ، موازنه جرم را به محاسبات هیدرودینامیکی کوپل میکند. شار نفوذی با استفاده از قانون اول فیک بهصورت زیر محاسبه میشود:

$$J_i = -\rho D_{i,m} \nabla Y_i \tag{(f)}$$

۲-۲- معادله انرژی و انتقال تابشی

معادله انرژی را می توان متشکل از دو بخش حرارتی و تابشی درنظر گرفت. در راکتورهای فتوکاتالیستی، به دلیل غلظت پایین آلاینده، اثرات دمایی ناشی از واکنش ناچیز است و معادله انتقال

¹ Simple

² Local Volumetric Rate of Energy Absorption (LVREA)

Fig 1. Radiation distribution profile

است [۲۲]. با حل این معادله میتوان میدان تابش را در هر نقطه از راکتور بهدست آورد. در این پژوهش از روش جهتهای مجزا و حجم محدود برای حل معادله انتقال تابش استفاده شده است. شبکهبندی فضایی توسط مشبندی هندسه و شبکهبندی در جهت تابش مقدار فضایی توسط مشربندی هندسه و پراکنش حجمی با استفاده از حاصل ضرب پارامترهای مربوطه در غلظت کاتالیست بهدست میآیند:

$$K_{\lambda} = K_{\lambda}^{T} W_{cat} \tag{Y}$$

$$\sigma_{\lambda} = \sigma_{\lambda}^* W_{cat} \tag{A}$$

که در آن W_{cat} غلظت کاتالیست برحسب g/m^3 است. پارامتر دیگری که برای حل معادله تابش موردنیاز است تابع حالت میباشد. در این کار از فرم غیرایزوتروپیک خطی استفاده شده است: $P(\theta) = (1 + A \cos \theta)$ (۹)

که در آن A برابر با ۱-، ۰ و ۱ به ترتیب برای پراکنش رو به عقب^۵، یکسان^۶ و جلو^۷ خواهد بود. تابع حالت غیرایزوتروپیک خطی با A برابر با صفر توسط بسیاری از محققین در مدلسازی راکتورهای دوغابی (کاسانو و آلفانو [۲۲]، رومرو و همکاران [۱۲]، پریک و تابشی مستقل از بخش حرارتی معادله انرژی است. از طرفی، اثرات دمایی بر سینتیک واکنشهای فتوکاتالیستی قابل ملاحظه نیست. به همین دلیل در مدلسازی راکتور فتوکاتالیستی بهطور معمول نیازی به حل معادله انرژی حرارتی وجود ندارد [۱۸، ۲۲، ۲۳]. برای یک دسته فوتون با شدت I و طول موج λ در جهت S

و زاویهی Ω در محیط با ضریب جذب حجمی _۸۸ و ضریب پخش حجمی _۸۵ ، معادله تابش بهصورت زیر است [۲۲]:

$$\frac{dI_{\lambda,\Omega}(s,t)}{ds} + [\kappa_{\lambda}(s,t)]I_{\lambda,\Omega}(s,t) + [\sigma_{\lambda}(s,t)]I_{\lambda,\Omega}(s,t)$$
EMISSION SCATTERING-IN
$$= j_{\nu}^{e}(s,t) + \frac{1}{4\pi}\sigma_{\lambda}(s,t)\int_{0}^{4\pi}p(\Omega' \to \Omega)I_{\lambda,\Omega}(s,\Omega')d\Omega'$$
ABSORPTION SCATTERING-OUT

تابش در یک نقطه از فضا (s(x) با زاویه انتشار Ω ممکن است به دلایل زیر تغییر کند (شکل ۱): یک: جذب فوتون ناشی از صدور^۱, که در راکتورهای فتوکاتالیستی به دلیل بالا نبودن دما درنظر گرفته نمی شود. دو: از دست دادن فوتون به دلیل جذب شدن توسط محیط^۲. سه: از دست دادن فوتون به دلیل پراکنش^۲. چهار: جذب فوتون ناشی از پراکنش محیط اطراف^۴. در یک راکتور دوغابی فتوکاتالیستی، سوسپانسیون کاتالیست بهعنوان یک محیط شبههمگن و همچنین ضرایب جذب و دفع در یک طول موج خاص، ثابت درنظر گرفته می شود. با این فرض که انتشار در یک راکتور فتوکاتالیستی با دمای پایین، ناچیز است معادله انتقال تابش به فرم زیر خواهد بود [۲۲ و

$$\frac{dI_{\lambda,\Omega}(s,t)}{ds} + \kappa_{\lambda}I_{\lambda,\Omega}(s,t) + \sigma_{\lambda}I_{\lambda,\Omega}(s,t) = \frac{1}{4\pi}\sigma_{\lambda}(s,t)\int_{0}^{4\pi}p(\Omega' \to \Omega)I_{\lambda,\Omega}(s,\Omega')d\Omega'$$
(8)

که در آن I شدت یک دسته فوتون با طول موج λ در جهت S و زاویه Ω ، λ فریب پخش حجمی محیط، σ_{λ} ضریب پخش حجمی محیط، κ_{λ} ، Ω محیط و تابع حالت ($\Omega \rightarrow \Omega$) نشان دهنده نحوه پراکنش فوتون ها

⁵ Backward

⁶ Isotropic

⁷ Forward

¹ Emission

² Absorption

³ Scattering-Out

⁴ Scattering-In

Fig 2. Reactor geometry and boundary conditions

جدول ۱ . شرايط عملياتی Table 1. Operating conditions

ضريب پراکنش جرمي محيط	ضريب جذب جرمي محيط	غلظت ایزوپروتورن در ورودی	دبی سیال ورودی
۹۶۴ m²/kg	۳۳۸m²/kg	$\cdot/\cdot\cdot$ kg/m^3	$\lambda/\texttt{TT \times 1} \cdot \textbf{-}^{\text{v}} m^3/s$

همکاران [۲۵]) استفاده شده است.

۲-۳- مدل سرعت واكنش

در این کار از معادله سینتیکی بهدست آمده توسط پوما و همکاران [۱۷] استفاده شده است

$$r_p = k_1 \times (LVREA)^m C_j^n \tag{1.1}$$

 $kg^{(1-n)}s^{-1}m^{3m+3n-3}W^{-m}$ برحسب برحسب k_1 ثابت واکنش برحسب k_2 است. پوما و همکاران [۱۷] و رC غلظت جزء j برحسب kgm⁻³ است. پوما و همکاران [۱۷] مجموعهای از آزمایشهای هدفمند را انجام دادند و پس از تنظیم نتایج، پارامترهای سینتیکی معادله فوق با کاتالیست دگوسا پی ۲۵ نا را بهدست آوردند. مطابق کار آنان m و n به ترتیب برابر با ۰/۸۲ و ۱ و k_1 برابر با W^{-m} است.

۴-۲- شرایط مرزی و عملیاتی

یک راکتور با قطر خارجی ۰/۰۳۸ متر، قطر داخلی ۰/۰۲۶ متر و ارتفاع ۰/۲۵۵ متر در این مطالعه انتخاب شده است. شرایط فیزیکی و متغیرهای عملیاتی برای شبیه سازی در در جدول ۱ و شکل ۲ آورده شده است.

۵-۲- روش حل مساله

بهمنظور دستیابی به مدل مناسب ریاضی و شبیهسازی راکتور فتوکاتالیستی از نرمافزار انسیس فلوئنت استفاده شده است. فلوئنت از پرکاربردترین نرمافزارهای تجاری به حوزه سیاف دی میباشد. در این نرمافزار معادلات دیفرانسیلی بقای جرم، انرژی و مومنتوم با استفاده از روش گسستهسازی حجم محدود به معادلات جبری تبدیل میشوند. در روش حجم محدود معادلات عمومی بقا در شکل انتگرالی استفاده می گردند، محدوده حل به تعداد معینی حجم کنترل مجاور هم تقسیم شده و معادلات در آن محدوده حل می گردند. کمیتها

¹ Degussa P25

	rubic 2. Wesh independency	
$LVREA(W/m^3)$	$C_{12}H_{18}N_2O \times \cdot \cdot^{\flat}(M)$	تعداد سلولهای شبکه
٧٨٣۵/٢٣٩	۴/۷۱۳	1
V۶T۵/9 • X	۵/ • ۱۵	۳۲۰۰۰۰
VQ1/+1V	0/TTV	۸۳۰۰۰۰
٧۵٩٠/٠١٧	۵/۲۲۸	))

جدول ۲ . استقلال از شبکه Table 2. Mesh independency

در مرکز گرهها محاسبه شده و جهت بهدست آوردن مقادیر روی سطوح باید درونیابی انجام گیرد. با گسستهسازی معادلات حاکم بر جریان در حجم کنترلها، معادلات دیفرانسیل جزئی، به یک دستگاه از معادلات جبری تبدیل میشوند و سپس تمامی معادلات جبری بهصورت عددی حل میشوند. روش حجم محدود برای تمام هندسههای پیچیده کاربرد دارد.

۲-۶- شبکهبندی راکتور

بهمنظور شبکهبندی سیستم مورد بررسی، از نرمافزار شبکهبندی انسیس^۱ استفاده شده است. شبکه، هندسه را به تعداد زیادی المان

۳- نتايج

۳-۰- استقلال از شبکه

به منظور بررسی استقلال نتایج از شبکهبندی، چهار شبکهبندی مختلف با تعداد ۱۰۰۰۰۰، ۳۲۰۰۰۰، ۸۳۰۰۰۰ و ۱۱۰۰۰۰ برای شبیهسازی درنظر گرفته شده است. نتایج حاصل برای غلظت آلاینده

تقسیم میکند. حلگر سیاف دی از این المان ها، برای ایجاد حجمهای کنترل استفاده مینماید. این المان ها براساس شکل آن ها دستهبندی میشوند. در این کار تعداد ۸۳۰۰۰۰ مش شش وجهی با روش کات سل^۲ تولید و برای شبیه سازی راکتور استفاده شد.

¹ Ansys Meshing

² Cut Cell

Fig 4. Validation of the simulation results with experimental data

دالمخ	خطای				
مطلة	نسبى				
مطبق	(درصد)	و همکاران [۱۷]	نتايج أزمايشگاهي پوما	ازى	نتايج شبيهس
		$\ln(Iw)$ [W/m ²]	$\ln(-dC/dt)$ [kg/m ³ .s]	$\ln(Iw)$ [W/m ²]	$\ln(-dC/dt)$ [kg/m ³ .s]
•/•٣٧	-•/78•08	۵	-14/7	۵	-14/188
•/•71	-•/14988	۵/۲	-14/•4	۵/۲	-14/••9
۰/۰۵۹	-•/۴۲۶۹۲	۵/۵	- <i>۱۳</i> /۸۲	۵/۵	- <i>۱۳</i> /۷۶ <i>۱</i>
•/•٣۴	-•/7۴887	۵/۶۳	-1٣/۶٩	۵/۶۴	-13/808
•/•۵	-•/٣۶۶٣	۵/۶۵	-1٣/۶۵	۵/۲	-17/8

جدول ۳ . خطای نسبی و مطلق بین نتایج شبیه سازی و آزمایشگاهی Table 3. Absolute and relative errors between CFD results and experimental data

در خروجی راکتور و متوسط انرژی جذب شده درون راکتور در جدول مناسب تشخیص داده شد. ۲ ارائه شده است.

دادههای موجود در جدول ۲، در شکل ۳ با یکدیگر مقایسه ۲۰۱۰ اعتبارسنجی با داده آزمایشگاهی شدەاند.

با توجه به شکل ۳ و ثبات نتایج با تغییر شبکهبندی از تعداد ۸۳۰۰۰۰ به ۱۱۰۰۰۰۰، تعداد ۸۳۰۰۰۰ سلول برای شبیهسازی توسط پوما و همکاران [۱۷] اعتبارسنجی گردید.

همان طور که در شکل ۴ نشان داده شده است، ابتدا مقادیر متوسط نرخ واكنش با استفاده از نتایج آزمایشگاهی بهدست آمده

نتایج حاصل از شبیه سازی با دقت خوبی با نتایج آزمایشگاهی تطابق دارد به طوری که متوسط خطا ۰/۲۹ درصد و بیشینه آن ۴۹/۰ درصد می باشد. در جدول ۳ خطای نسبی و مطلق بین نتایج عددی و آزمایشگاهی آورده شده است.

شکل ۵، متوسط حجمی انرژی جذب شده را در صفحهای عمود بر راکتور در مرکز آن با غلظت ۰/۴ گرم بر لیتر کاتالیست نشان میدهد. همانطور که شکل نشان میدهد، بیشترین میزان جذب انرژی درون

شکل ۵. پروفایل شعاعی متوسط حجمی انرژی جذب شده Fig 5. Radial profile of *LVREA*

راکتور در اطراف لامپ میباشد و با افزایش فاصله در جهت شعاعی میزان جذب کاهش مییابد. مقدار جذب و شدت کاهش شعاعی وابسته به غلظت کاتالیست درون راکتور است.

۲-۳- اثر غلظت کاتالیست بر میزان جذب انرژی و نرخ واکنش

نرخ واکنش و انرژی جذب شده برای دو حالت ضریب انعکاس پذیری سطح دیواره برابر با صفر و ۹۸ درصد در غلظتهای مختلف در شکلهای ۶ و ۷ رسم شده است. همانطور که نتایج شکلهای ۶ و ۷ نشان می دهد، با افزایش غلظت کاتالیست تا ۱۰/۴ گرم بر لیتر، نرخ واکنش در ابتدا افزایش می یابد اما در غلظتهای بالاتر از ۲۰/۴ تقریبا ثابت است. اگرچه ضریب جذب محیط با افزایش غلظت کاتالیست افزایش می یابد اما به دلیل بالا رفتن کدورت، نفوذ پذیری نور فرابنفش درون راکتور کاهش یافته و در نتیجه نرخ واکنش و انرژی جذب شده ثابت می ماند. نتایج شکل ۶ نشان می دهد در غلظتهای پایین کاتالیست (۲/۴ گرم بر لیتر و کمتر)، به دلیل کوچک بودن ضریب جذب محیط، با افزایش ضریب انعکاس دیواره به از این امر است که محیط دارای غلظت کمتری از کاتالیست دارای ضریب جذب پایینتر بوده و در نتیجه میزان قابل توجهی از تابش

شکل ۶. نرخ واکنش در غلظتهای مختلف کاتالیست در دو حالت ضریب انعکاس پذیری سطح دیواره صفر و ۹۸ درصد Fig 6. Reaction rate at different catalyst concentration and wall reflection of zero and 98%

شکل ۷. متوسط انرژی جذب شده در غلظتهای مختلف کاتالیست در دو حالت ضریب انعکاس پذیری سطح دیواره صفر و ۹۸ درصد

زیاد (۶/۰ گرم بر لیتر و بیشتر) این افزایش تنها ۵ درصد است چرا که 🦳 کاتالیست در شکل ۷ نمایش داده شده است. همانطور که شکل نشان

مقدار تابش رسیده در غلظت بالای کاتالیست به دیواره بسیار اندک 💦 میدهد با افزایش غلظت کاتالیست میزان انرژی جذب شده در راکتور است. میزان انرژی دریافت شده در راکتور در غلظتهای مختلف 🦳 افزایش می یابد که به دلیل افزایش ضریب جذب محیط است. از

شکل ۹. متوسط انرژی جذب شده به صورت شعاعی در دو حالت انعکاس پذیری سطح راکتور صفر و ۹۸ در صد

Fig 9. Radial LVREA profile at wall reflection of 0 and 98%

→ zero reflectivity → 98% reflectivity

شکل ۱۰. متوسط انرژی جذب شده در توانهای مختلف لامپ در دو حالت ضریب بازگشت دیواره صفر و ۹۸ درصد

Fig 10. LVREA profile at different lamp power and wall reflection of zero and 98%

جدول۴ . ضخامت اپتیکی راکتور فتوکاتالیستی در غلظتهای مختلف کاتالیست

طرفی اثر انعکاس دیواره بر میزان انرژی جذب شده در غلظتهای بالاتر کاتالیست کاهش مییابد.

معادله ۹ بیانگر ضخامت اپتیکی^۱ راکتور فتوکاتالیستی است. ضخامت اپتیکی راکتور فتوکاتالیستی تابعی از ضرایب جذب و $[R(1-\eta)]$ ، ضخامت فضای واکنش $[\sigma+\kappa)$ پراکنش محیط وغلظت فتوکاتالیست میباشد. ضخامت اپتیکی از نظر فیزیکی به
 Table 4. Optical thickness of the photoreactor at different catalyst concentrations

ضخامت اپتیکی	غلظت كاتاليست (g/l)
1/0824	• /)
8/8498	• / 4
9/7744	• /9
14/.818	٠/٩

¹ Optical Thickness

شکل ۱۱. متوسط نرخ واکنش در توانهای مختلف لامپ در دو حالت ضریب انعکاس پذیری سطح دیواره صفر و ۹۸ درصد Fig 11. Reaction rate profile at different lamp power and wall reflection of zero and 98%

شکل ۱۲. مقایسه شدت تابش بیبعد به صورت شعاعی در توان های مختلف لامپ

Fig 12. Radial profile of dimensionless irradiation intensity at different lamp powers

$$\tau = (\sigma + \kappa)R(1 - \eta)C_{cat} \tag{11}$$

مقدار و نحوه کاهش شدت تابش در طراحی قطر داخلی و خارجی راکتور اهمیت بالایی دارد. برای بررسی اثر محیط بر چگونگی کاهش معنای نسبت ضخامت فضای واکنش به فاصله پویش آزاد فوتونها^۱ در سوپانسیون میباشد [۱۱]. جدول ۴ ضخامت اپتیکی راکتور فتوکاتالیستی در غلظتهای مختلف کاتالیست آورده شده است. با توجه به نتایج بهدست آمده در شکلهای ۷ و ۱۰، ضخامت اپتیکی

¹ Photons Mean Free Path

شکل ۱۳. مقایسه شدت تابش بهصورت شعاعی در توانهای مختلف لامپ و در غلظت کاتالیست برابر با الف) ۰/۱ گرم بر لیتر ب)۰/۴ گرم بر لیتر ج) ۱ گرم بر لیتر

Fig 13. Radial profile of irradiation at different lamp power and catalyst concentration a. 0.1g/l, b. 0.4g/l and c. 1g/l

شدت تابش و میزان جذب انرژی در راکتور، نمودار شدت تابش و انرژی جذب شده به صورت شعاعی در غلظت های مختلف کاتالیست ۱ گرم بر لیتر، ۴/۰گرم بر لیتر و ۰/۱ گرم بر لیتر به ترتیب در شکلهای ۸ و ۹ رسم شده است. شکل ۸ نشان میدهد که در غلظتهای کاتالیست بالاتر از ۰/۴ گرم بر لیتر، میزان تابش در جهت شعاعی به سرعت افت می کند و عمده میزان تابش در نزدیکی لامپ است در نتیجه حجمی از راکتور که مقدار تابش کمتری در مقایسه با غلظتهای پایین تر کاتالیست دریافت می کند، بیشتر است. این امر بر اثر گذاری انعکاس دیواره بر شدت تابش درون راکتور نیز تاثیر گذار بوده است. به گونهای که در غلظت کاتالیست برابر با ۰/۱ گرم بر لیتر، افزایش ضریب انعکاس دیواره به ۹۸ درصد متوسط تابش درون راکتور را ۷۵ درصد افزایش داده این در حالیست که در غلظت ۱ گرم بر لیتر افزایشی در متوسط تابش مشاهده نمی شود. در شکل ۹ متوسط انرژی جذب شده بهصورت شعاعی رسم شده است. نتایج شکل ۹ نشان میدهد که در غلظتهای بالاتر از ۰/۴ گرم بر لیتر میزان انرژی جذب شده در نقاط دور از لامپ (از میانه راکتور به بعد) به شدت کاهش می یابد بنابراین می بایست در غلظتهای بالاتر کاتالیست از راکتور با قطر کوچکتر استفاده کرد. استفاده از دیوارههایی با ضریب انعکاس بالاتر نیز تنها در غلظتهای پایین موثر است.

۳-۳- اثر توان لامپ بر میزان جذب انرژی و نرخ واکنش

برای بررسی اثر توان لامپ بر میزان جذب انرژی در راکتور با انعکاس ۹۸ درصد دیواره، میزان انرژی جذب شده و نرخ واکنش در توانهای مختلف لامپ با غلظت کاتالیست ۲۴/۰ گرم بر لیتر به ترتیب در شکلهای ۱۰ و ۱۱ رسم شده است. نتایج شکل ۱۱ نشان میدهد با دو برابر کردن توان اولیه لامپ (۲۲)، نرخ واکنش به میزان ۱۰۰ درصد افزایش پیدا میکند، همچنین کاهش توان لامپ به نصف مقدار اولیه، نرخ واکنش را ۵۰ درصد کاهش میدهد. در ادامه اثر توان لامپ در انعکاس پذیری سطح دیواره ۹۸ درصد بررسی شد. نتایج نشان میدهد افزایش انعکاس پذیری دیواره در مقایسه با دیواره بدون نیزان از افزایش در توان اولیه لامپ بهکار رفته در راکتور ۱۱ درصد است. با کاهش توان لامپ به نصف مقدار اولیه، هیچگونه افزایشی در است. با کاهش توان لامپ به نصف مقدار اولیه، میچگونه افزایشی در

نشان میدهد اثر ضریب انعکاس پذیری سطح دیواره در توان دو برابری لامپ تنها یک درصد بیشتر از توان اولیه لامپ بوده است.

پروفایل شدت تابش به تابش اولیه (تابش بیبعد) در توانهای مختلف لامپ، دو برابر و نیم برابر مقدار اولیه (۲/۱۸۵–۹) در شکل ۲۱ رسم شده است. نتایج نشان میدهد، نحوه کاهش شدت تابش بیبعد بهصورت شعاعی تابعی از ضریب جذب محیط (که متاثر از غلظت کاتالیست است) است بهطوری که در فاصله ۱ میلیمتری از لامپ (mm 14^{mm}) در غلظت ۱ گرم بر لیتر، میزان تابش به ۴۷ درصد مقدار اولیه و در غلظت ۱/۰ گرم بر لیتر به ۸۰ درصد مقدار اولیه کاهش مییابد. اگرچه استفاده از لامپ با توان بالا اثر مستقیمی بر افزایش نرخ واکنش دارد اما تابش بیبعد، تابعی از ضریب جذب محیط میراشد و همواره درصد ثابتی از توان لامپ به دیوارههای راکتور میرسد، بهطوری که در غلظت ۱/۰ گرم بر لیتر حدود ۷ درصد میرسد، بهطوری که در غلظت ۱/۰ گرم بر لیتر حدود ۷ درصد میران تشعشع لامپ به دیوارهها میرسد. این عدد مستقل از توان لامپ میباشد و تنها تابعی از غلظت کاتالیست است.

در شکل ۱۳ نمودار مقایسهای شدت تابش بهصورت شعاعی در توانهای مختلف لامپ و در غلظت کاتالیست برابر با ۰/۱، ۶/۱ و ۱ گرم بر لیتر آورده شده است. همانطور که در توضیح شکل ۱۲ ذکر شد همواره مقدار ثابتی از توان لامپ به دیوارههای راکتور میرسد که تابعی از غلظت کاتالیست میباشد. شکل ۱۳ نشان میدهد که افزایش توان لامپ باعث افزایش میزان تابش رسیده به دیوارهها شده و درنتیجه با افزایش ضریب انعکاس، متوسط تابش درون راکتور افزایش مییابد اما در غلظتهای بالا (۱ گرم بر لیتر) به دلیل ناچیز بودن میزان تابش رسیده به دیوارهها افزایش ضریب انعکاس پذیری حتی در توانهای بالای لامپ، بی اثر است. درنتیجه افزایش توان لامپ برای بهرهبردن از اثر انعکاس پذیری دیوارهها، تنها زمانی سودمند خواهد بهر درد از اثر انعکاس پذیری دیوارهها، تنها زمانی سودمند خواهد

۴- نتیجهگیری

در این پژوهش راکتور دوغابی فتوکاتالیستی با استفاده از دینامیک سیالات محاسباتی شبیهسازی شده است. ابتدا نتایج حاصل از شبیهسازی با دادههای آزمایشگاهی معتبر اعتبارسنجی شده و سپس از مدل اعتبارسنجی شده برای بررسی رفتار سیستم و پیش بینی

عملکرد آن در شرایطی متفاوت بهره گرفته شده است.

ابتدا اثر غلظت کاتالیست بر میزان جذب انرژی و نرخ واکنش در دو حالت ضریب انعکاس پذیری سطح دیواره برابر با صفر و ۹۸ درصد بررسی گردید. نتایج نشان میدهد اثر انعکاس دیواره در غلظتهای يايين كاتاليست، به دليل ميزان جذب يايين محيط واكنش، بر نرخ واکنش بیشتر است. افزایش انعکاس دیواره به میزان ۹۸ درصد در غلظتهای ۴/۴ و ۶/۶ گرم بر لیتر کاتالیست، نرخ واکنش را به ترتیب به میزان ۵۰ درصد و پنج درصد افزایش می دهد. در ادامه اثر توان لامپ بر میزان جذب انرژی و نرخ واکنش بررسی شد. اگرچه افزایش توان لامپ به دو برابر مقدار اولیه، نرخ واکنش را ۱۰۰ درصد افزایش میدهد اما اثر چشمگیری بر میزان تابش رسیده به دیوارههای راکتور ندارد. با دو برابر کردن توان لامپ نرخ واکنش در حالت دیواره با ضریب انعکاس ۹۸ درصد به میزان ۱۲/۲ درصد افزایش می یابد که در مقایسه با افزایش ۱۱ درصدی برای شدت اولیه لامپ به معنای بهبود ۱/۲ درصدی است. در انتها اثر غلظت کاتالیست و توان لامپ بر چگونگی کاهش تشعشع در محیط بررسی شد. نتایج نشان داد یروفایل شعاعی تابش در راکتور تابع شدیدی از غلظت کاتالیست میباشد این در شرایطی است که افزایش توان لامپ اثری بر تابش بی بعد نداشته و در هر غلظت از کاتالیست همواره درصد ثابتی از تابش اولیه سطح لامپ به دیوارههای راکتور میرسد.

فهرست علائم

علائم انگلیسی

- (m^2) مساحت A
- (mol/m³) غلظت C
- R نرخ واكنش (در معادله (۳)) (mol/m³s)
 - شعاع خارجی (در معادله (۹)) (m)
 - (K) دمای مطلق (T
 - (g/mol) جرم مولی (M
 - (m) طول راکتور h
 - (kg/m³) غلظت کاتالیست (
 - (m) فاصله شعاعی (r

فاصله (m)	S, Z
قطر (m)	d

علائم يوناني

ضریب جدب تابش محیط ([*] m)	К
ضریب پراکنش محیط (m ⁻¹)	σ
مختصات زاویهای (Radian)	θ
زاویه فضایی (Radian)	arphi
شعاع المان لامپ در مدل حجمی (m)	η
دانسیته (kg/m³)	ρ
فرکانس زاویهای (steradian)	ω
عدد بیبعد قطر ذرہ	ζ
طول موج (Hz)	λ
نسبت قطر داخلی به قطر خارجی (بیبعد)	η
نسبت قطر داخلی به قطر خارجی (بیبعد)	η زيرنويس
نسبت قطر داخلی به قطر خارجی (بیبعد) فوتون	η زیرنویس <i>U</i>
نسبت قطر داخلی به قطر خارجی (بیبعد) فوتون جزء	η زيرنويس <i>U</i> i
نسبت قطر داخلی به قطر خارجی (بیبعد) فوتون جزء کاتالیست	η زيرنويس U i cat

منابع و مراجع

- P.C. Vandevivere, R. Bianchi, W. Verstraete, Treatment and reuse of wastewater from the textile wet-processing industry: Review of emerging technologies, Journal of Chemical Technology and Biotechnology, 72(4) (1998) 289-302.
- [2] A. Payan, M. Fattahi, B. Roozbehani, Synthesis, characterization and evaluations of TiO2 nanostructures prepared from different titania precursors for photocatalytic degradation of 4-chlorophenol in aqueous solution, Journal of Environmental Health Science and Engineering, 16(1) (2018) 41-54.
- [3] R. Shahbazi, A. Payan, M. Fattahi, Preparation, evaluations and operating conditions optimization of nano TiO2 over graphene based materials as the photocatalyst for

- [13] R. Brandi, O. Alfano, A. Cassano, Evaluation of radiation absorption in slurry photocatalytic reactors.
 1. Assessment of methods in use and new proposal, Environmental science & technology, 34(12) (2000) 2623-2630.
- [14] C. Casado, J. Marugán, R. Timmers, M. Muñoz, R. van Grieken, Comprehensive multiphysics modeling of photocatalytic processes by computational fluid dynamics based on intrinsic kinetic parameters determined in a differential photoreactor, Chemical Engineering Journal, 310 (2017) 368-380.
- [15] J. Chen, B. Deng, C.N. Kim, Computational fluid dynamics (CFD) modeling of UV disinfection in a closedconduit reactor, Chemical Engineering Science, 66(21) (2011) 4983-4990.
- [16] A. Fluent, 14.5, theory guide; ansys, Inc., Canonsburg, PA, (2012).
- [17] G. Li Puma, J.N. Khor, A. Brucato, Modeling of an annular photocatalytic reactor for water purification: oxidation of pesticides, Environmental science & technology, 38(13) (2004) 3737-3745.
- [18] H.W. Oh, Applied computational fluid dynamics, BoD-Books on Demand, 2012.
- [19] M. Bagheri, M. Mohseni, Computational fluid dynamics (CFD) modeling of VUV/UV photoreactors for water treatment, Chemical Engineering Journal, 256 (2014) 51-60.
- [20] R.B. Bird, Transport phenomena, Applied Mechanics Reviews, 55(1) (2002) R1-R4.
- [21] J. Delgado, Molecular diffusion coefficients of organic compounds in water at different temperatures, Journal of phase Equilibria and Diffusion, 28(5) (2007) 427-432.
- [22] A.E. Cassano, O.M. Alfano, Reaction engineering of suspended solid heterogeneous photocatalytic reactors, Catalysis today, 58(2-3) (2000) 167-197.
- [23] H. Photocatalysis, From Fundamentals to Green Applications, in, Springer, Berlin, 2016.
- [24] Y. Boyjoo, M. Ang, V. Pareek, Some aspects of photocatalytic reactor modeling using computational

degradation of phenol, Journal of Photochemistry and Photobiology A: Chemistry, 364 (2018) 564-576.

- [4] M.N. Chong, B. Jin, C.W. Chow, C. Saint, Recent developments in photocatalytic water treatment technology: a review, Water research, 44(10) (2010) 2997-3027.
- [5] S.A. Mirzaee, N. Jaafarzadeh, H.T. Gomes, S. Jorfi, M. Ahmadi, Magnetic titanium/carbon nanotube nanocomposite catalyst for oxidative degradation of Bisphenol A from high saline polycarbonate plant effluent using catalytic wet peroxide oxidation, Chemical Engineering Journal, 370 (2019) 372-386.
- [6] S.R. Hirshorn, L.D. Voss, L.K. Bromley, NASA Systems Engineering Handbook, (2017).
- [7] Y. Boyjoo, M. Ang, V. Pareek, CFD simulation of a pilot scale slurry photocatalytic reactor and design of multiplelamp reactors, Chemical Engineering Science, 111 (2014) 266-277.
- [8] M. Martín-Sómer, C. Pablos, R. van Grieken, J. Marugán, Influence of light distribution on the performance of photocatalytic reactors: LED vs mercury lamps, Applied Catalysis B: Environmental, 215 (2017) 1-7.
- [9] A. Turolla, D. Santoro, J.R. De Bruyn, F. Crapulli, M. Antonelli, Nanoparticle scattering characterization and mechanistic modelling of UV–TiO2 photocatalytic reactors using computational fluid dynamics, Water research, 88 (2016) 117-126.
- [10] G. Asadollahfardi, M. Noori, M. Asadi, M. Taherioun, The comparison of discrete ordinate and Monte Carlo methods in solving of the radiation transfer equations in a heterogenous reactor, Journal of Water Supply: Research and Technology—AQUA, 67(1) (2017) 109-118.
- [11] G.L. Puma, A. Brucato, Dimensionless analysis of slurry photocatalytic reactors using two-flux and six-flux radiation absorption–scattering models, Catalysis Today, 122(1-2) (2007) 78-90.
- [12] R.L. Romero, O.M. Alfano, A.E. Cassano, Radiation field in an annular, slurry photocatalytic reactor. 2. Model and experiments, Industrial & engineering chemistry research, 42(12) (2003) 2479-2488.

intensity distribution in heterogenous photocatalytic reactors, Asia-Pacific Journal of Chemical Engineering, 3(2) (2008) 171-201. fluid dynamics, Chemical Engineering Science, 101 (2013) 764-784.

[25] V. Pareek, S. Chong, M. Tadé, A.A. Adesina, Light

چگونه به این مقاله ارجاع دهیم M. Nourizade, M. Rahmani, A. Javadi, Simulation of a Photocatalytic Reactor Using Finite Volume and Discrete Ordinate Method: A Parametric Study, Amirkabir J. Mech Eng., 53(Special Issue 1) (2021) 573-588.

DOI: 10.22060/mej.2019.16699.6425